

Preken doe je samen

Handreiking om als predikant, samen met jongeren, jeugdleiders en ouders te werken aan preken die raken

Inleiding

Hoe kunnen vragen rond jongeren en preken vruchtbaar in de gemeente bespreekbaar worden gemaakt?" "Is er materiaal om participatie in de preek op te zetten? Bijvoorbeeld beeldmateriaal of werkvormen waarbij jongeren en gemeenteleden in beweging komen?" "Help ons als gemeenten om de participatie en luisterhouding te verbeteren door middel van methoden en werkvormen!" Als (jeugd)organisaties van de Protestantse Kerk in Nederland zien we dat er behoefte aan ondersteuning is om jongeren bij de preek te betrekken. Dat blijkt wel uit deze reacties van predikanten naar aanleiding van een studiedag die we in oktober 2018 over dit thema organiseerden.

Met deze brochure bieden we een aanzet tot reflectie én actie in uw eigen gemeente. De brochure begint met een bezinning op uw rollen als predikant. Welke rollen zijn er te onderscheiden als het gaat om preken voor jongeren? Kees van Ekris benoemde in zijn lezing op de studiedag in oktober vier rollen van predikanten en werkte ze kort uit. Hoe zou u deze verschillende rollen kunnen inzetten in uw praktijk? De toelichting en vragen in deze brochure kunt u in uw persoonlijke preekvoorbereiding gebruiken. De werkvorm is ook heel goed bruikbaar om het gesprek binnen de werkgemeenschap of het collegiaal overleg aan te gaan.

Participatie is een kernwoord als het gaat om het betrekken van jongeren bij de preek. Welke rol u ook inneemt en welke boodschap uw preek ook bevat, als jongeren niet actief luisteren, zal een preek weinig impact hebben. Een manier om jongeren hierbij te helpen is de SOLVAT-methode van de HGJB. U vindt een beschrijving van deze methode door Herman van Wijngaarden en een aantal voorbeelden voor toepassing in hoofdstuk twee.

Ten slotte vindt u in deze brochure een praktische werkvorm om te gebruiken in het gemeentebrede gesprek, waarbij jongeren met nadruk betrokken worden. Dit is een uitwerking van het actie-onderzoek dat Nelleke Plomp deed in samenwerking met predikant Johan Sparreboom en de jongeren en jeugdleiding van de Hervormde Gemeente Sliedrecht. Deze werkvorm kunt u gebruiken tijdens een thema-avond met jongeren, tijdens catechese of tijdens een gemeenteavond.

De Protestantse Kerk in Nederland is een brede kerk, waarin over de plaats en inhoud van de preek verschillend gedacht wordt. De wekelijkse preekpraktijk, het aantal jongeren en de motivatie waarmee zij luisteren lopen misschien nog wel verder uiteen. Wij onderkennen deze diversiteit,

---

maar we vinden elkaar gelukkig ook: in de overtuiging dat de preek een krachtig middel blijft, in het geloof dat een preek kan werken als zowel de hoorder als de predikant zich betrokken weet op de tekst en in het verlangen dat jongeren door het Woord op weg willen gaan, achter Jezus aan.

We hopen dat u zich in dit verlangen herkent en dat deze werkvormen bijdragen aan een gemeentebrede beweging om jongeren bij de preek te betrekken: in het onderlinge gesprek en tijdens de preken zelf. Voelt u zich vrij om taal en vormen waarin u zich niet herkent, aan te passen.

Wij wensen u Gods zegen, een open blik richting jongeren en een vleugje humor toe bij het gesprek met jongeren, de reflectie op de eigen rol als predikant en het actief betrekken van jongeren bij de (voorbereiding van de) preek.

Kees van Ekris,
programmaleider IZB Areopagus

Nelleke Plomp,
*specialist vieren met kinderen en jongeren
bij de Protestantse Kerk in Nederland*

Eline van Vreeswijk,
teamleider catechese bij de HGJB

Herman van Wijngaarden,
stafid/redacteur bij de HGJB

Inhoud

Inleiding	2
1. De prediker als soulmate, mede-pelgrim, theoloog en ambtsdrager	5
Reflectie op en praktische toepassing van vier verschillende rollen	
Aan de slag!	6
Om te beginnen - participatie	6
Vier rollen van de prediker	7
• De prediker als soulmate - operant theology	7
• De prediker als mede-pelgrim - espoused theology	7
• De prediker als theoloog - formal theology	8
• De prediker als ambtsdrager - normative theology	8
Ten slotte	8
2. Actieve betrokkenheid bij de preek vergroten	10
Rond en tijdens de preek aan de slag met de SOLVAT-methode	
Twee voorbeelden	11
1. Bij een preek over Efeziërs 5:15-17	11
2. Bij een preek over Deuteronomium 6:1-9	12
Doel en randvoorwaarden van de vragen	12
3. Preken doe je samen	13
Werkvorm om in de gemeente het gesprek over de preek aan te gaan én te vertalen naar de praktijk	
Voordat u aan de slag gaat	14
Preken doen we met elkaar - de actieve betrokkenheid vergroten	15
Preken is meer dan een praatje	16
Dit is boeiend!	17
Het gaat over mij!	18
Hier kan ik wat mee	19

1

De prediker als soulmate, mede-pelgrim, theoloog en ambtsdrager

Reflectie op en praktische
toepassing van
vier verschillende rollen

Tijdens de studiebijeenkomst 'Jongeren en de preek' op 4 oktober 2018 introduceerde dr. Kees van Ekris vier rollen van een predikant: die van soulmate, mede-pelgrim, theoloog en ambtsdrager.¹ Deze rollen zijn gebaseerd op de vier stemmen die ecclesioloog en praktisch theoloog Clare Watkins onderscheidt in haar recente onderzoek. Er zijn volgens haar vier stemmen in de kerk die met elkaar in gesprek moeten komen en elkaar moeten beïnvloeden. Ten eerste is er, aldus Watkins, het niveau van *operant theology*, dat is het geloof of ongeloof dat impliciet functioneert in het echte leven. Daarnaast is er het niveau van de *espoused theology*: dat wat mensen zeggen te geloven. Dat is niet per se hetzelfde als de geloofsvoorstellingen die feitelijk functioneren. Vervolgens is er het niveau van *formal theology*: de theologische reflectie over geloofsvoorstellingen. En ten slotte er is het niveau van *normative theology*: het geloof zoals verwoord in de Bijbel, in geloofsbelijdenissen en in de liturgie.

Prediking is met deze vier niveaus in gesprek zijn: met hoe feitelijk geleefd wordt, met hoe mensen zeggen te geloven, met de theologische reflectie daarop en met de gezaghebbende traditie. Als deze dynamiek hapert, hapert de prediking. Als deze dynamiek functioneert, wordt prediking een levend woord.

1.

Ga voor de complete
lezing naar [izb.nl/
nieuwsberichten/
rollenvanpredikant](http://izb.nl/nieuwsberichten/rollenvanpredikant).

Het onderscheiden van deze vier niveaus levert, zo stelt Van Ekris, een werkbaar model op voor het ambacht en de attitude van de prediker, juist ook in het contact met jongeren. De rollen van de predikant zijn dan: contact maken met het echte leven van jongeren - het rauwe, het rafelige, het pure; begrijpen welke geloofsvoorstellingen zij daarin hebben; met hen theologisch kunnen reflecteren; en hun leefwereld voortdurend in contact brengen met de Schriften en de traditie. Clare Watkins werkt deze rollen uit in haar boek *Disclosing Church, Generating Ecclesiology Through Conversations in Practice*.

Aan de slag!

Onderstaande vragen helpen u om deze rollen in uw eigen preekpraktijk te analyseren en te ontdekken in welke rol u wilt groeien en wie u daarbij kan helpen.

U kunt deze vragen en opdrachten persoonlijk doornemen en toepassen of ze met collega-predikanten doornemen tijdens een werkoverleg. Lees vooraf de lezing van Kees van Ekris grondig door.

Om te beginnen - participatie

Een sleutelbegrip in prediking is participatie. Participatie in de Schriften, maar ook in de leefwereld van jongeren. Hiervoor is absorberend vermogen nodig, dit betekent impulsen van de tijd, van jongeren, verbinden met de kracht van de Schriften. Om deze werelden te verbinden is aandacht en tijd nodig. Als u absorberend vermogen wilt inzetten voor de preek is het goed om vroeg in de week de perikoop al te verkennen, zodat alles in de week die komt mee kan doen in het proces van prediking, op weg naar de zondag.

Vragen:

- Als u uw absorberend vermogen, het opzuigen van impulsen uit de leefwereld van jongeren, een rapportcijfer zou moeten geven, welk cijfer zou dat dan zijn? Onderbouw uw keuze voor dit cijfer.
- Lees in de lezing van Kees van Ekris het verhaal over het ontstaan van Martin Luther King's *I have a dream* als vrucht van gemeentedynamiek. Hoe laat u zich inspireren door jongeren uit uw gemeente? Of door jongeren in het algemeen? Ziet u jongeren als potentiële bondgenoten? Waarom wel of niet?

Praktisch aan de slag met participatie van jongeren

Meer aandacht voor participatie? U vindt na dit hoofdstuk twee werkvormen om als predikant zelf en in samenwerking met jongeren aan de slag te gaan in uw eigen praktijk.

De SOLVAT-methode van de HGJB kan helpen om jongeren te betrekken bij de preek. Kijk op pag. 10 voor een uitwerking van dit concept en een paar voorbeelden van hoe dit in praktijk werkt.

Het actie-onderzoek dat Nelleke Plomp in de Hervormde Gemeente Sliedrecht deed met jongeren, de predikant en de jeugdleiding leverde praktische suggesties op. Op pag. 13 vindt u een werkvorm om gemeentebreed het gesprek rond preken aan te gaan aan de hand van deze praktische suggesties.

Vier rollen van de prediker

1. De prediker als soulmate - *operant theology*

Voor jongeren is het belangrijk dat de predikant hen ziet, echt ziet. Hierdoor groeit hun ontvankelijkheid voor de preek. De prediker is dan een *soulmate* die jouw ziel ziet, die zorgt voor je ziel, die je probeert te troosten en die tegelijkertijd voor jouw zieleheil vecht. Op dat niveau ontstaan gezag en connectie. Jongeren zien dat de predikant mens is zoals zij en contact heeft met het geleefde leven.

Vragen:

- In hoeverre laat u uw persoonlijke kant zien in de preek? Waarom wel of niet? Wat belemmert u eventueel om soulmate te zijn in de preek?
- Past de rol van soulmate van nature bij u? Wat kunt u doen om in deze rol te groeien?
- Schrijf op waarom de perikoop u raakt. Welke levensgebeurtenis of ervaring of eigenschap wordt wakker door het lezen van de tekst? Wellicht kunt u dit verwerken in uw preek.
- Neem één jongere voor ogen die u raakt. Wellicht vanwege zorgen of problemen in zijn/haar leven, of omdat zij of hij u altijd opvalt. Wat weet u van hem/haar? Hoe zou u een soulmate kunnen zijn? Schrijf eens een preek met hem of haar voor ogen.

2. De prediker als mede-pelgrim - *espoused theology*

Als mede-pelgrim zit u niet naast een jongere, zoals in de rol van soulmate, maar gaat u samen op weg, in het voetspoor van Jezus. U kunt op die manier invoelend luisteren, zodat u gaat begrijpen waarom jongeren of ouderen bepaalde geloofsvoorstellingen omarmen, waarom die belangrijk voor hen worden, of waarom ze sterk afwijzend staan ten opzichte van geloof. U hebt als *mede-pelgrim* ervaring met hoe bepaalde ervaringen doorwerken in geloofsvoorstellingen, en dat kunt u verhelderen. Uw levens- en geloofservaring kunnen een gidsfunctie hebben.

Vragen:

- Welke levenservaringen hadden grote invloed op uw geloofsbiografie? Welke geloofsvoorstellingen had u zelf toen u jongere was? Waar werden deze door beïnvloed? Beschrijf of teken eens de geloofsweg die u heeft afgelegd tot nu toe.
- Zijn er geloofsvoorstellingen van jongeren in uw gemeente die weerstand bij u oproepen? Benoem deze en beschrijf waar de weerstand door komt.
- Waar ervaren de jongeren van uw gemeente iets van God of spiritualiteit? Wellicht tijdens een jeugdkerk of tijdens evenementen, via muziek of via *influencers* online. Vraag dit na bij de jongeren en nodig uzelf uit om eens mee te gaan, luisteren of kijken.

N.B. Voor veel jongeren - en volwassenen - is het lastig om antwoord te geven op deze vraag. Misschien kunt u de vraag dan verbreden naar plaatsen of momenten die hen een geluksgevoel geven. Zoek op Instagram of Twitter eens op de term *#godmoment* om uzelf en jongeren te inspireren.

---

3. De prediker als theoloog - *formal theology*

Behalve met jongeren oplopen, is uw taak ook om het grotere plaatje te schilderen. Als theoloog heeft u toegang tot de 'grote traditie' en dus tot de grote thema's. U kunt het leven verbinden met de grote thema's van schepping, woestijn en ballingschap, exodus, zonde, verkiezing, verlossing, eschaton. De theoloog is *betrokken* maar op een *reflectieve* manier. Die grote thema's kunt u ontsluiten voor 'beginnende gelovigen'. Daarom *theologiseren* we: om als gelovigen het echte leven in alle facetten aan te kunnen.

Vraag:

- De brochure 'Gemeente in Ontwikkeling' van het NGK Jeugdwerk is een handzaam overzicht van de stadia in (geloofs)ontwikkeling. U kunt de brochure aanvragen via ngkjeugdwerk.nl/gemeente-in-ontwikkeling. Of verdiep u op een andere manier in de *stages of faith* die James Fowler beschreef. Bedenk of - en zo ja, op welk vlak - u jongeren over- of onderschat als het gaat om geloofsvoorstellingen.
- Als theoloog verbindt u de elementaire ervaringen van jongeren met de elementaire levensbetekenissen vanuit het Woord.²
- Schrijf eens vijf levensvragen op die jongeren in uw gemeente hebben. Hoe zou u deze verbinden met thema's of verhalen uit de Bijbel of de kerkgeschiedenis? Verwerk een van deze vragen in uw preek.
- Het verbinden van het alledaagse met het grote theologische verhaal is vaak een kwestie van associatief denken en een beetje lef. Probeer in gesprek met jongeren, tijdens de catechese of tijdens een preek, een link te leggen met een theoloog of kerkvader die voor u veel betekent om zo jongeren boven uit hun eigen wereld uit te laten stijgen en oog voor de rijke traditie te laten krijgen.

4. De prediker als ambtsdrager - *normative theology*

Als prediker staat u naast jongeren, geeft u ze een breder perspectief én bent u een tegenover. In de rol van ambtsdrager benoemt u de thema's van bekering en heil, van een verloren leven kunnen leiden en hoe verschrikkelijk dat is, de betekenis van de sacramenten en van prediking. Een prediker levert zich niet uit aan jongeren. '*Aufgabe der Kirche ist nicht Eroberung der Jugend*', zegt Bonhoeffer in zijn *Acht Thesen über die Jugendarbeit in der Kirche* (London 1934), '*sondern Lehre und Verkündigung des Wortes Gottes*.'

Vraag:

- Licht deze rol u? Waarom wel of niet? Als u weerstand voelt tegen deze rol, waar komt dit dan door?
- Schrijf eens op wat volgens u de kern van Woordverkondiging is. Wat moeten jongeren horen, voelen, ervaren als ze onder uw gehoor zitten? Waarin wringt dit met het alledaagse leven dat ze leven of de levenslessen die ze elders meekrijgen?

2.

Over dit elementariseren wordt in de godsdienstpedagogiek uitgebreid geschreven. Kijk bijvoorbeeld eens op verwonderen-ontdekken.nl. Dit gaat met name over kinderen, maar de principes zijn ook voor het werken met jongeren interessant.

Ten slotte

In welke rol voelt u zich het meeste thuis? Waarin zou u kunnen groeien?

Als u deze oefening in een werkgemeenschap van predikanten doet, inventariseer dan elkaars kracht en groeivragen. Wie zou u kunnen helpen groeien in een rol die u van nature minder ligt? En met wie zou u kunnen meekijken?

Spreek in duo's af om één of twee liturgieën (met name de preek en de gebeden) van elkaar te analyseren op de verschillende rollen. Geef elkaar praktische feedback.

Als u deze oefening alleen doet, kunt u uw eigen preken en gebeden analyseren en ontdekken hoe u andere rollen meer ruimte geeft.

2

Actieve betrokkenheid bij de preek vergroten

Rond en tijdens de preek
aan de slag met de
SOLVAT-methode

Participatie hoort onlosmakelijk bij prediking, zo lazen we op pagina 6. Dit betekent dat de hoorder zelf meedoet en meedenkt met de preek. Het is de prediker die spreekt, maar hoorder zijn betekent niet dat je passief bent en de preek maar over je heen laat komen. Het is goed als de predikant de hoorder stimuleert om actief te luisteren. De SOLVAT-methode van de HGJB kan hierbij behulpzaam zijn.

SOLVAT is een afkorting van de zes stappen *Stil worden, Ontvangen, Lezen, Vragen stellen, Antwoorden* en *Toepassen*. Het is een methode die in de eerste plaats gaat over actief bijbellezen, maar elementen eruit zijn ook toepasbaar op de preek. Door SOLVAT ga je een actieve betrokkenheid aan met het bijbelgedeelte door ermee in gesprek te gaan. Lees meer over SOLVAT op hgjb.nl/bijbellezen.

Voorafgaand of tijdens de preek kunt u actieve betrokkenheid stimuleren door het stellen van een of meerdere vragen. Het is belangrijk dat dit een concrete vraag is, die opkomt uit het centrale thema van de preek. Het moet een vraag zijn die de hoorder uitnodigt zich te verhouden tot het gelezen bijbelgedeelte.

Er zijn verschillende manieren om deze vragen aan de orde te stellen. Het kan in de voorbereiding van de preek, tijdens een bijeenkomst met jongeren of als lees- en denkopdracht in de weekbrief, op social media of in het kerkblad. Maar zo'n vraag waarmee u actieve betrokkenheid vergroot, kunt u ook tijdens de dienst inzetten. Bijvoorbeeld als denkoefening aan het begin van de preek, waar mensen in stilte over kunnen nadenken of in tweetallen over in gesprek kunnen gaan. Deze vormen vervangen de preek niet, maar fungeren als een warming-up om des te actiever te luisteren!

Meer ideeën om de actieve betrokkenheid bij de preek te vergroten vindt u op pagina 13.

Twee voorbeelden

Hoe ziet SOLVAT rond de preek er concreet uit? Onderstaande voorbeelden geven een beeld van mogelijke vragen.

1. Bij een preek over Efeziërs 5:15-17

¹⁵ Let dus goed op welke weg u bewandelt,
gedraag u niet als dwazen maar als verstandige mensen.

¹⁶ Gebruik uw dagen goed,
want we leven in een slechte tijd.

¹⁷ Wees niet onverstandig, maar probeer te begrijpen wat de Heer wil.

(NIEUWE BIJBELVERTALING)

Voor jongeren (en volwassenen) is het gemakkelijk om een tekst langs zich heen te laten glijden. Het vraagt écht luisteren om jezelf tot de tekst te verhouden, zodat je je bijvoorbeeld gaat afvragen: 'Wat bedoelt Paulus met *je gedragen als dwazen*? Gaat dat over mij?' en: 'Leven wij nu óók in een slechte tijd?' Om de hoorder zelf op het spoor te laten komen van dergelijke vragen, kunt u ze de volgende lees- en denkopdracht geven:

Hoe zinvol of hoe welkom is deze opdracht die Paulus in de tekst geeft op dit moment voor jou?

Druk dat uit met een getal. Als je denkt: 'Hier heb ik op dit moment niks aan, of hier heb ik nu totaal geen zin in!', dan geef je een 0. Denk je: 'Dit is voor mij op dit moment een goed advies, een wake-up call', dan geef je een 10.

---

2. Bij een preek over Deuteronomium 6:1-9

Een paar verzen hieruit:

¹ Dit zijn de geboden, wetten en regels die ik [Mozes] u in opdracht van de HEER, uw God moet leren en die u moet naleven in het land aan de overkant, dat u in bezit zult nemen.

⁴ Luister, Israël: de HEER, onze God, de HEER is de enige! ⁵ Heb daarom de HEER lief met hart en ziel en met inzet van al uw krachten. ⁶ Houd de geboden die ik u vandaag opleg steeds in gedachten.

(NIEUWE BIJBELVERTALING)

Vers 4 en 5 vinden we waarschijnlijk wel mooi. Maar hoe zit het met die ‘geboden, wetten en regels’ waarover Mozes het heeft? Hoe horen we dat? Een manier om de hoorders daarvan bewust te maken, is om hen de volgende opdracht voor te leggen:

Denk er even over na welk gevoel dit bijbelgedeelte bij je oproept. Kies bijvoorbeeld één van deze woorden. Door dit bijbelgedeelte voel ik me ...

vermaand

gezegend

betutteld

geliefd

misleid

uitgedaagd

Doel en randvoorwaarden van de vragen

Het doel van bovenstaande vragen is actieve betrokkenheid creëren bij het bijbelgedeelte en het thema van de preek. U ‘dwingt’ de hoorder als het ware tot een positiebepaling, of die nu positief is of negatief. Hopelijk stimuleert hem dat tot een actieve luisterhouding, wil hij weten: ‘Wat ontdek je in het bijbelgedeelte als je je er méér in verdiept, zoals de prediker gedaan heeft? Wat zegt de preek over mijn positiebepaling?’

Voorwaarde is natuurlijk dat de preek ingaat op de vragen die met de denkopdracht zijn opgeroepen. Anders roept u verwachtingen en vragen op waarmee de hoorder blijft zitten.

3

Preken doe je samen

Werkvorm om in de gemeente het gesprek over de preek aan te gaan én te vertalen naar de praktijk

Openheid van predikant en jongeren voor elkaar en het Woord zijn cruciaal als u wilt dat jongeren zich betrokken weten bij de preek. Daarom is het belangrijk om als predikant mét jongeren na te denken over het waarom en hoe van de preek. In deze werkvorm vindt u allerlei concrete suggesties om samen met jongeren, kerkenraadsleden en jeugdleiders in de gemeente het gesprek over de preek aan te gaan én hiermee ook echt aan de slag te gaan. Deze pagina's zijn bedoeld als praatpapier. Gemaakt om te kopiëren, uit te delen en erop te schrijven.

Voordat u aan de slag gaat

Het doel van deze werkvorm is om het gesprek tussen predikant en jongeren te stimuleren en om verlangens rond preken om te zetten in een uitvoerbaar plan van aanpak. Niet omdat Woordverkondiging maakbaar is, maar wel omdat drem-pels hiervoor benoemd en weggenomen kunnen worden. De lijst fungeert als praatpapier: als ideeën om zich toe te verhouden en ter inspiratie. Welke vorm en

aanpak het beste past bij de gemeente, de jongeren en de predikant hangt natuurlijk van de context af. Ook is deze lijst niet uitputtend. Pas hem gerust aan naar uw eigen stijl.

De opzet en inhoud van de werkvorm sluiten aan op de verschillende rollen van de predikant uit hoofdstuk één. Ook sluiten een aantal ideeën aan op de SOLVAT-methode uit hoofdstuk twee. De signalen die jongeren, jeugdleiders en ouders geven naar aanleiding van deze werkvorm, zijn een mooie aanleiding om nog eens te reflecteren op de verschillende rollen die u als predikant vervult. Ze helpen u om uw kracht te zien en te zien waarin u nog kunt groeien.

Deze werkvorm komt tot zijn recht in een gesprek waarbij in ieder geval predikant en jongeren aanwezig zijn. Het gesprek kan ook gemeentebreed gevoerd worden. Dit kan op verschillende manieren.

Bijvoorbeeld:

- Plan een bijeenkomst met predikant, jeugdouders en een aantal jongeren. Geef iedereen een lijst met tips. Laat iedereen in tweetallen of persoonlijk aankruisen welke ideeën hen raken. Dit kan in één keer, maar ook per paragraaf. Inventariseer welke het meest genoemd zijn.
- Maak met elkaar een plan van aanpak. Waar kan de predikant aan werken? Wat pakt de jeugdleiding op? Waarmee kunnen jongeren zelf aan de slag?
- Plan meteen een bijeenkomst met dezelfde mensen over een half jaar en een jaar, om de vinger aan de pols te houden en te bespreken wat goed ging en wat minder.
- Gebruik deze lijst als praatpapier op catechese of tijdens de jeugdgroep. Wat past in jullie gemeente als het gaat om de preek? Laat alle jongeren én de predikant een top tien van beste ideeën maken en plan de vijf meest genoemde in. Kom hier in het jeugdwerk regelmatig op terug.
- Is er geen catechese met jongeren? Of lukt het niet om jongeren bij elkaar te roepen? Leg deze lijst naast de eigen preekpraktijk en vergelijk ze met de rollen van een predikant uit hoofdstuk één. Waar bent u goed in? Waar zitten blinde vlekken? Waarbij zou u ondersteuning kunnen gebruiken? Maak een lijst van vijf dingen om uit te proberen. Laat aan de gemeente weten dat u hiermee aan de slag gaat en vraag om steun. Durf te experimenteren.

Wat zou jou helpen om naar de preek te luisteren, deze beter te begrijpen? Wat zou zorgen dat je in je dagelijks leven meer aan de preek hebt? Lees de korte tekst bij elke paragraaf en kruis aan waarmee jij zelf, de predikant en/of de hele gemeente aan de slag zou kunnen gaan.

Besprek daarna hoe je dit wilt gaan doen. Maak een plan met elkaar.

Getest in de praktijk

Deze werkvorm vloeit voort uit een onderzoek in de Hervormde Gemeente Sliedrecht, wijk 1 en 2. Jongeren, predikant en jeugdleiding dachten in een traject van een aantal maanden na over de preek en werkten met elkaar aan verbeterpunten. Samen ontwikkelden en testten ze een lijst met tips.

Dit onderzoek is gedaan door Nelleke Plomp, verbindend specialist vieren met kinderen en jongeren bij de Protestantse Kerk in Nederland. Zie voor het complete onderzoek: protestantsekerk.nl/jongeren-en-de-preek.

Met bijzondere dank aan:

Merel Schep
Rik de Waard
Lars Teeuw
ds. Johan Sparreboom
Martijn Tanghé
Timon Jongkind
Edger Maat

Preken doen we met elkaar - vergroot de actieve betrokkenheid

Preken is een samenspel tussen de predikant, de luisteraar en de tekst uit de Bijbel. Jongeren willen en kunnen beter luisteren naar een predikant als ze hem of haar kennen. Dit helpt om open te staan voor het Woord. Een goede relatie tussen predikant en jongeren is dus van wezenlijk belang! Goed om als predikant aan jongeren te laten weten dat samenwerking belangrijk is als u wilt dat een preek voor hen 'werkt'. Om hen te laten weten dat ze nodig zijn en dat u het als predikant niet alleen kunt. Dit kunt u tijdens de preek benoemen, maar ook als u jongeren in de gemeente tegenkomt. Voor jongeren is de drempel om op een predikant af te stappen vaak hoog. Goed om als predikant zelf die drempel over te stappen.

Gespreksvraag:

Voel jij je betrokken bij de preek? Waarom wel of niet?

Vind jij samenwerking met de predikant belangrijk? Waarom wel of niet?

Ideeën

PREDIKANT:

- Haak ieder jaar ten minste één keer aan bij elke jeugdgroep en bereid met hen een preek voor. Denk hierbij niet alleen aan de 'officiële' groepen, zoals catechesegroepen, maar ook aan informele vriendengroepen waar jongeren van de gemeente deel van uitmaken.
- Neem de perikoop letterlijk de week en de gemeente in. Open elke vergadering met de tekst. Vraag (jeugd)groepen, commissies en bijbelkringen om hetzelfde te doen. Deel de tekst via social media met de gemeente. Zo vormt u met de gemeente een team om samen te participeren in de kracht van het Woord.
- Onderneem actie om de wereld van jongeren beter te leren kennen. Koop bijvoorbeeld een jongerentijdschrift, bekijk een paar vlogs van populaire vloggers, neem de trein in de spits en luister naar wat jongeren bespreken, bezoek een wedstrijd van het voetbalteam in de wijk, speel een potje Fortnite. Kortom, wees geïnteresseerd in en betrokken op (de leefwereld van) jongeren.
- Geef aan het begin van de preek een denkopdracht volgens de SOLVAT-methode. Laat iedereen er heel kort, in stilte, over nadenken. Zo'n opdracht kan op verschillende manieren uitgevoerd worden, afhankelijk van wat bij de gemeente past. Het kan een denkoefening blijven waar u in de preek aan refereert. U kunt de gemeente ook met handopsteken vragen aan te geven waarvoor ze gekozen hebben. Of u laat mensen kort in tweetallen in gesprek gaan of vraagt twee of drie mensen om een korte toelichting.

SAMENWERKING MET JEUGDLEIDERS/ouders:

- Maak een *whatsapp*groep aan voor preeksuggesties, feedback en vragen. Nodig jongeren én volwassenen uit om hieraan mee te doen.
- Zorg ervoor dat er informatie over de preek op een voor jongeren vindbare plek te lezen of zien is. Denk ook aan een pakkende titel en misschien zelfs een opwarmer in de vorm van een vraag, bijpassend filmpje of vlog voor de preek. Moedig jongeren aan om de communicatiekanalen van de kerk in de gaten te houden en vraag hen wat werkt voor hen.
- Inventariseer als jeugdleiding welke vragen of ervaringen er leven onder de jongeren en deel deze met de predikant.
- Richt een denktank op met een groepje jongeren en eventueel een jeugdoudering, waarin u thema's voor de preek inventariseert. U kunt een paar keer per jaar fysiek samenkomen, maar u kunt ook via e-mail, *whatsapp* of op een andere manier sparren.

Preken is meer dan een praatje - de predikant als ambtsdrager

Jongeren geven zelf aan dat voor hen de preek iets anders is dan een presentatie. Ze verlangen ernaar dat de preek iets uitwerkt voor hun geloof. Als predikant bent u ambtsdrager: een verwijzer naar Jezus, het Woord. Het bijzondere en heilige van de preek mag benoemd worden. Een hart voor jongeren is belangrijk, maar het gaat er niet om door hen erkend te worden. Juist een predikant mag laten zien dat de bron van erkenning Christus is. Zo neemt u jongeren ook serieus in hun verlangen naar geloofsgroei: het gaat niet om opleuken, maar om een samen zoeken naar de Geest die harten van jongeren en predikant raakt.

Ideeën

PREDIKANT:

- Spreek in het gebed om de opening van het Woord de verwachting van de Heilige Geest uit en bid specifiek of jongeren dit mogen ervaren.
- Neem als predikant zelf ook de tijd om uw geloof te voeden. Het is belangrijk om niet alleen met het Woord bezig zijn als professional die een preek voorbereidt. Luister ook eens naar een preek van een ander en bedenk wat u zelf ontvankelijk maakt en wat niet. Geef als gemeente de predikant hier ook tijd en ruimte voor.

SAMENWERKING MET JEUGDLEIDERS/ouders:

- Benadruk als ouders, jeugdleiders en jongeren het positieve van een preek. Het is gemakkelijk om kritiek te leveren (en terechte feedback geven aan een predikant kan helpend zijn), maar voor je het weet zit je in een negatieve spiraal. Oefen jezelf om te benoemen wat je mooi en leerzaam vond, bijvoorbeeld tijdens de koffie na de dienst.
- Noem tijdens elke club/catechese of andere bijeenkomst allemaal één zin die je raakte in de preek.
- Vraag of jongeren tijdens het drempelgebed willen bidden om vervulling met de Heilige Geest. Zowel voor de predikant als voor henzelf.

Gespreksvraag:

Kun jij vertellen wat voor jou het verschil tussen een praatje en een preek is?

Dit is boeiend!

Als u wilt dat het Woord bij jongeren overkomt via de preek, moeten ze er wel voor open kunnen staan. Jongeren noemen een heldere structuur van de preek het meest als voorwaarde om betrokken te raken bij de preek. Hoewel het meegenomen worden in een preek niet zit in 'dingetjes', is goed nadenken over de vorm wel belangrijk. Kortom, durf te experimenteren. Voor adolescenten is dit belangrijk in deze fase van hun leven. Onverwachte gebeurtenissen maken hun hersenen extra alert!

Gespreksvraag:

Wat helpt jou om vooraf of tijdens de preek te denken: 'Dit is boeiend! Hier wil ik naar luisteren!'?

Wat leidt juist af?

Ideeën

PREDIKANT:

- Zorg voor één kernboodschap die regelmatig en in heldere woorden terugkomt tijdens de preek. Maar: niet onnodig herhalen. Als de boodschap duidelijk is, is 'ie duidelijk. Punt.
- Vraag jongeren om voor of tijdens de preek hun vragen of ervaringen rond het bijbelgedeelte te delen. Dat kan in twee- of drietallen. U kunt ook één of twee jongeren vragen om dit voorin de kerk voor de hele gemeente te doen.
- Deel een preek op in blokken en wissel deze af met een lied of een film.
- Maak wat u vertelt visueel. Laat bijvoorbeeld een tijdlijn zien van de Bijbel en wijs aan wanneer de beschreven gebeurtenissen spelen. Gebruik een kaart van Israël toen en nu.

SAMENWERKING MET JEUGDLEIDERS/ouders:

- Denk samen met jongeren na over wat hen blokkeert om ontvankelijk te zijn en doe er - als dat mogelijk is - wat aan. Vraag aan hen waardoor ze afgeleid raken of niet bij de preek aanhaken. Afleiding kan soms in praktische zaken zitten: te weinig zuurstof in een warme kerk, een koffiedip precies tijdens de preek of een zoemend geluid van orgel, beamer of airco. Open ramen, koffie vóór de dienst of een apparaat uitschakelen kan dan heel veel schelen!
- Kondig een enquête aan waarin feedback over de preek gevraagd wordt. Deze kunt u tijdens de collecte na de preek of na de kerkdienst houden en bespreken. Doe wat met de uitkomsten!

JONGEREN:

- Neem een mooi schrift of tekenboekje mee en maak aantekeningen of een mindmap tijdens de preek. Dat kan helpen om je te concentreren.
- Neem tijdens het lezen van het bijbelgedeelte drie vragen in gedachten: 'Wat zegt dit over God?', 'Wat zegt dit over mij?' en 'Als het waar is, wat kan ik er dan mee?' Luister tijdens de preek of de predikant hier antwoord op geeft.

Het gaat over mij! - de predikant als soulmate

Identificatie is belangrijk als het om jongeren en de preek gaat. Deze is tweeledig: de jongeren herkennen zich in de tekst, het thema en de voorbeelden én jongeren kennen de predikant. Het is een uitdaging om oprechte interesse te tonen en niet meteen een oordeel te vellen. Ook niet in de preek, ook als de leefwereld van jongeren ver van u afstaat als predikant. Veel van de vragen en thema's die jongeren raken, spelen ook bij volwassenen. Lukt het om die gemene deler te vinden?

Gespreksvraag:

Heb jij het idee dat de predikant jou kent en weet wat er in jouw leven speelt?

Hoe zou jij de predikant kunnen helpen om jou beter te leren kennen?

Ideeën

PREDIKANT:

- Ga eens langs bij een club- of soosavond van jongeren in de kerk om te luisteren. Praat zo min mogelijk, stel vooral vragen.
- Neem één jongere, of een groepje jongeren, in gedachten als u de preek maakt. Bid voor hen en schrijf de preek voor hen.
- Richt u in uw taalgebruik op jongeren. Niet door populair te doen, maar wel in begrijpelijk woordgebruik en aanspreekvorm: tutoyeer consequent. Sluiten de voorbeelden aan bij de leefwereld van jongeren?
- Vindt u het lastig om de juiste woorden of toon te vinden? Vraag een jongere - of een jeugdleader - om tijdens de preek een voorbeeld te bedenken en vertellen.
- Stel in de preek open vragen waarop iedereen, jong en oud, een antwoord kan geven. Bijvoorbeeld: 'Wat zou jij doen als ...?' of 'Op wie in dit verhaal lijkt jij het meest?' Geef als het kan daadwerkelijk tijd en ruimte om in stilte of in tweetallen antwoord te geven.
- Geef als predikant ook zelf een persoonlijk antwoord op de vragen die u stelt. Hierdoor kunnen jongeren zich ook met u identificeren. Denk hierbij terug aan uw eigen jeugd. Wat raakte u wel of niet?

JONGEREN:

- Het lijkt een open deur, maar bedenk dat de predikant óók een mens is. Ga ervan uit dat hij of zij echt z'n best doet om een heldere en leerzame preek neer te zetten, maar jouw hulp daarbij goed kan gebruiken.
- Predikanten hebben jongeren nodig om jouw leefwereld te leren kennen! Help de predikant door na de dienst of via app of mail te laten weten welk bijbelverhaal of thema jou raakt.

SAMENWERKING MET JEUGDLEIDERS/OUDERS:

- Verzamel twee keer per jaar tijdens catechese of club een lijst met onderwerpen waarover jongeren meer willen weten. Kies een aantal keer per jaar een onderwerp van deze lijst.
- Maak ook twee keer per jaar met jongeren een lijst van dingen die een predikant moet weten als hij jongeren wil begrijpen. Denk aan blogs, vloggers of bepaalde trends. Zoek met elkaar naar wat er achter deze trends zit.

Hier kan ik wat mee - de predikant als mede-pelgrim

Een goed verhaal is mooi, maar kun je er ook wat mee? Jongeren zoeken naar toepasbaarheid van de preek. Woorden die betekenis kunnen krijgen in het dagelijks leven. Of een preek doorleefd is, voelen mensen aan, en jongeren al helemaal. Geloof u als predikant dat het Woord levensveranderend kan zijn? Jongeren zoeken naar mensen die energiek preken en zichtbaar in hun eigen boodschap geloven. Niet alleen een predikant, ook ouders en jeugdleiders zijn hierbij heel belangrijk. Een preek staat niet op zichzelf. Dat ene moment op zondagochtend is vaak niet genoeg om echt impact op een leven te hebben. Daarom is samenwerking met anderen in de gemeente belangrijk. U bent tenslotte samen op weg!

Gespreksvraag:

Kun jij een preek noemen waar je iets aan had?

Ideeën

PREDIKANT:

- Benoem tijdens de preek wat een bijbeltekst of een boodschap voor uzelf betekent in uw dagelijks leven.
- Geef een denkvraag mee waarop jongeren kunnen kauwen. Vraag hier de week erna in de preek naar.
- Sluit de preek af met het geven van een drietal *challenges*: concrete persoonlijke uitdagingen. Het liefst gedeeld door (jonge) personen uit de gemeente die deze challenge zelf bedacht hebben. Met deze uitdagingen kan iedereen in de gemeente de lessen uit de preek in praktijk brengen. Daag iedereen uit een challenge te kiezen en kom hierop terug in een volgende dienst of tijdens een andere activiteit waarbij de jongeren aanwezig zijn. Hierdoor benadrukt u discipelschap: de eigen keuze die jongeren hebben en maken.
- Vraag aan het einde van de preek of gemeenteleden in tweetallen willen delen wat zij gaan doen met de preek. Door dit uit te spreken tegen een ander, is de stap kleiner om het ook echt te gaan doen. Helemaal als u dit op andere momenten in het gemeentewerk of een week later terug laat komen.

SAMENWERKING MET JEUGDLEIDERS/ouders:

- Vraag aan jongeren wat zij met een vraag of opdracht uit de preek doen of gedaan hebben. En deel deze ervaringen weer met de predikant. Dat is een bemoediging én een stimulans.
- Vraag aan jongeren zelf waaraan ze behoefte hebben. Wat werkt voor hen en wat niet? Hebben ze liever concrete suggesties of maken ze de laatste stap liever zelf? Dat kan per jongere en per gemeente verschillen. En vice versa: vertel als jongere tegen de predikant wat wel werkt en wat niet. Voor een predikant is het vaak zoeken, als jongere kun je daarbij helpen!

JONGEREN:

- Neem je eigen motivatie onder de loep. Wil je jezelf wel laten veranderen door de preek? Goed om daar eens over na te denken en dat uit te spreken tegen elkaar.
- Inspireer elkaar door na de dienst of een week later tegen anderen te vertellen wat jij met de preek gaat doen of hebt gedaan. Wedden dat het aanstekelijk werkt!

Lined writing area with horizontal lines.